

totiž poukazuje na univerzálnost myšlenek, které za vznikem Solidarity stály, a také na to, že se neomezovaly pouze na jeden politický blok, ale byly skutečně globální. Dokládá tak, že vize a hodnoty modernismu vedly k celosvětové revoluci v úvahách o kvalitě života a architektury, ve které se život odehrává. Přestože je tedy kniha Sídliště Solidarita zaměřena zdánlivě lokálně, poodkrývá témata, která jsou platná pro všechna sídliště nejen v Praze a v Čechách, ale i v Evropě a globálním kontextu. Svědčí o tom ostatně i fakt, že podobné publikace vznikají po celém světě, ale vždy mají podobné vyznění, podobný esprit. Stačí zmínit knihy jako např. Plattenkinder od Leny Haubner o dospívání na výmarských sídlištích, která je formálně velmi podobná.²

Sídliště Solidarita editorky Barbory Špičákové je v českém kontextu jedinečnou publikací, kterou snad budou následovat další lokální mutace. Jde o důležitý pohled na problematiku sídlišť především proto, že se věnuje jejich obyvatelům, nikoli pouze architektuře, jak je zvykem u jiných, většinou odborných projektů. Činí tak velmi přitažlivou formou, která má velký popularizační potenciál. Ukazuje zkrátka sídliště s lidskou tváří. Již nejde o šedivé zdi, ale o lidi, kteří v nich žijí své životy a příběhy. Díky vyvážené míře laického a odborného přístupu k tématu může diskusi o problematice sídlišť otevřít pro větší skupinu lidí než čistě odborné projekty. To je mimořádně důležité, protože problematika údržby a proměny sídlišť se dnes týká velkého množství lidí – a k diskusi o budoucnosti bytové architektury je dobré mít silného partnera, jakým je právě vzdělaný obyvatel, který považuje danou lokalitu za svůj domov.

Václav KOKES

■ Poznámky

2 HAUBNER, Lena. *Plattenkinder*. Weimar : Lucia Verlag, 2013. ISBN 978-3-945301-13-5.

Monolith Controversies – sídliště exotická, a přesto blízká

ALONSO, Pedro; PALMAROLA, Hugo (eds.). *Monolith Controversies: Pavilion of Chile*. Ostfildern : Hatje Cantz, 2014. ISBN 978-3775738279.

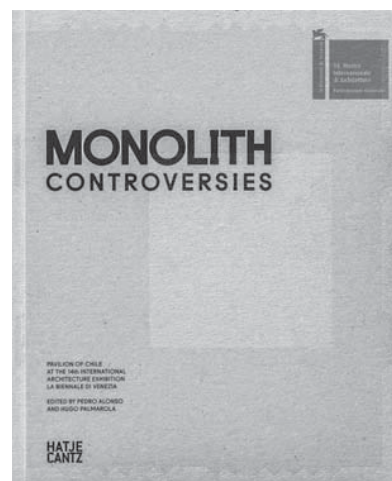
V Česku je debata o významu a hodnotě panelových sídlišť vlastně teprve na začátku. Vzniká zde sice celá řada (velmi dobrých!) publikací, projektů a výzkumů, nicméně například o myšlence památkové ochrany vybraných sídlištních celků se dnes teprve začíná postupně diskutovat. Dobrou zprávou přesto je, že tyto úvahy nevznikají ve vzduchoprázdnu, ale navazují na debaty, které se delší či kratší dobu vedou po celém

světě. Poznatky našich zahraničních kolegů mohou přitom být pro naši vlastní situaci nesmírně podnětné. Pozoruhodnou inspiraci lze najít i v poměrně nečekaných a exotických lokalitách – například v Chile.

Kniha *Monolith Controversies* měla být katalogem ke stejnojmenné výstavě v chilském národním pavilonu na XIV. benátském bienále architektury, které se konalo v roce 2014. Měla být katalogem, ale není. Tento poměrně omezený formát totiž kniha překračuje a pohled na problematiku modernity skrze panelové domy doplňuje o prvky, které nemohly být na výstavě prezentovány. Publikace přitom spojuje hned několik různých pohledů a přístupů. Obsahuje jak texty vědecké a teoretické, tak texty psané laiky a očitými svědky dění kolem zahájení výstavby panelových domů v Chile. Díky tomu jsou *Monolith Controversies* velmi přístupnou a otevřenou knihou určenou jak odborné, tak široké veřejnosti.

Koncepce knihy je jednoduchá a účelná. Jednotlivé texty jsou seřazeny tak, aby seznámily čtenáře s historickým kontextem první poloviny 70. let v Chile, kdy vznikla první továrna na panely darovaná Sovětským svazem socialistické vládě prezidenta Allendeho. Následuje pravděpodobně nejzajímavější část celé knihy „Panel Houses: Stations on The Way To Utopia“ od Borise Groyse. Německý filozof a teoretik architektury v ní rekonstruuje dobové vnímání panelových domů. Fenomén výstavby prefabrikovaných a unifikovaných „paneláků“ poměrně odvážně, ale inspirativně srovnává s Malevičovým Černým čtvercem jakožto absolutním a totálním krokem k rozchodu s historismem a historií jako takovou. Text, který spíše odpovídá povaze polemického eseje než striktně vědeckého článku, se skutečnost prefabrikované výstavby nesnaží hodnotit a popisuje ji věcně, ale zároveň s osobním zabarvením, které k textu tohoto charakteru patří. Dochází tak ve druhém plánu k zajímavým postřehům – upozorňuje například na skutečnost, že téměř každý člověk má osobní zkušenost s panelovým domem a má na něj určité konkrétní vzpomínky, které vytvářejí osobní, emocionálně zkreslený obraz, což je v paradoxním rozporu s vlastním záměrem panelové výstavby, která měla být zcela jednotná, a to i ve svém (nejen estetickém) vyznění.

Následující studie nás vrací do lokálního kontextu. Americká architektka Catherine Ingraham se věnuje panelu, který byl vystaven i v chilském pavilonu. Nijak se neliší od tisíců dalších panelů vyprodukovaných v rámci sériové výroby v Chile, až na jeden drobný detail. Jde totiž o vůbec první vyrobený panel, který je signovaný Salvadorem Allendem. Autorka na tomto historicky pozoruhodném artefaktu poukazuje na tenzi, která vzniká mezi odlišněnou sériovou výrobou a jedinečností signovaného díla. Ke stejnému fenoménu se ve svém textu „The Writing On The Wall“ vrací ještě anglický historik architektury Adrian Forty. Jeho text je však konkrétnější a více provázaný s knihou

Concrete and Culture: A Material History,¹ která se věnuje roli betonu v dějinách architektury. Tento příspěvek nicméně zůstává na ryze lokální úrovni a nepřináší výraznější myšlenku, kterou by bylo možné aplikovat globálně.

To ovšem zdaleka neplatí pro závěrečnou část knihy. Teoretické texty zabírají téměř dvě třetiny publikace. Poslední třetinu pak tvoří soupis dvaceti osmi různých systémů panelových domů, který se ale neomezuje jen na Chile, ale mapuje příklady z celého světa. Každý systém má svou kartu, kde se čtenář dozví základní parametry, jako je počet panelů nebo objem betonu potřebný k výstavbě jednoho domu. Následují perspektivní náhledy na modely domů doplněné o soupis všech používaných dílů potřebných ke stavbě včetně všech možných variant a specifikací. Tento soupis je sice velmi stručný, nicméně stačí k nastínění základní „taxonomie“ systémů panelové výstavby po celém světě. Lze tak dohledat vývoj v architektuře, ale i v pohybu výstavby domů. Tato linie je nejzřetelnější u francouzského typu Camus, z něhož vzniklo několik lokálních variant (např. italská a ruská), které se dále vyvíjely. Z ruské odnože tak vznikl i chilský systém KPD, kterému je věnována hlavní pozornost v první části knihy.

Za nejcennější součást knihy však přece jen považuji příspěvky očitých svědků. Jejich kvalita a forma je různorodá, ale vždy mají vysokou informativní hodnotu. Osobní pohled na fungování továrny na panelové domy je něco, co sebekvalitnější a kvalifikovanější teoretický text nikdy nenahradí. Celé industriální monstrum totiž zlidšťuje, přibližuje a dává pocit pohledu za oponu – skvělý je v tomto ohledu zejména text Nolber-

■ Poznámky

1 FORTY, Adrian. *Concrete and Culture: A Material History*. London : Reaktion Books, 2012. ISBN 978-1861898975.

ta Salinase Gonzálese „Woman steering the Wheel... Of a Crane“. Právě v těchto příspěvcích se zrcadlí realita žitá konkrétními jedinci, kteří věřili v hodnoty a principy, které zpětně popisují ostatní texty teoretiků zahrnuté v knize. Osobní vzpomínky dodávají Monolith Controversies potřebnou dynamiku a odlehčení.

Monolith Controversies jsou moderní publikací ve všech ohledech. Vztahují se ke globálnímu tématu, které nachází uplatnění v lokálním kontextu. Vzniká tak zajímavá tenze, díky které je radost knihy tohoto formátu číst: mají totiž velkou schopnost přinášet nové podněty i v lokálním kontextu čtenáře, byť je to na druhém konci světa. Značná dynamika pak vzniká také díky kombinaci vědeckých textů s texty laickými. Kniha tak obsahuje mnoho exaktních informací a faktů, které jsou však opět zasazeny do lidského kontextu konkrétních životů.

Jde zkrátka o skvělou publikaci, která má (i díky tomu, že jde vlastně o katalog vítězného pavilonu benátského bienále) šanci oslovit široké publikum a popularizovat jinak složité uchopitelné téma poutavou formou; je doplněna o kvalitní obrazové přílohy a má krásné a přehledné grafické zpracování. Pro zdejší debatu o tématu může tato kniha posloužit jako vzor, jak celé téma uchopit a prezentovat.

Václav KOKES

Metodika Digitální a digitalizovaná fotografie

BEZDĚK, Ladislav; FROUZ, Martin. *Digitální a digitalizovaná fotografie pro vědecké účely v praxi památkové péče*. Certifikovaná metodika. Praha : Národní památkový ústav, 2014. 216 s. ISBN 978-80-7480-017-7.

Význam fotografie pro uplatnění ve vědě a výzkumu byl zdůrazňován od samotného počátku této formy technického obrazu. Konkrétních všeobecněji uplatňovaných forem se dočkal se zjednodušením fotografického procesu na přelomu 80. a 90. let 19. století, přičemž konkrétní příklady v českém prostředí nacházíme v prezentacích na Jubilejní a Národopisné výstavě v letech 1891 a 1895. Po sto letech od těchto událostí, o nichž můžeme říci, že položily základy zájmu o fotografování české společnosti pro dokumentační účely, přichází do fotografie její digitální forma. Ta pro účely zodpovědné fotodokumentace teoreticky nabízí skvělé možnosti, v každodenní praxi však je spojena s řadou mýtů a omylů. Ty počínají již představou, že fotodokumentaci může nyní pro její domnělou jednoduchost a snadnost pořizovat každý, a končí pocitem, že digitální fotografování, pokud máme „nějaký“ digitál, je prakticky zadarmo. Na živelný nástup digitální formy fotografie se na jedné straně reagovalo – a to namnoze překotně – likvidací pracovišť pro klasické foto-

technologie, na druhé straně tato revoluční změna zastihla mnohá i odborná pracoviště nepřipravená a bez odborných instrukcí a norem, které by jejich aktivity koordinovaly. Na rozdíl například od Slovenska, kde jsou instrukce a požadavky týkající se archeologie a památkové péče řešeny zákonem, vyhláškou a metodickou instrukcí, v Česku tomu tak není. Mezi úrovní a kvalitou fotodokumentace různých pracovišť jsou tak propastné rozdíly.

K vylepšení tohoto stavu může posloužit publikace Ladislava Bezděka a Martina Frouze, která má pro úsek fotodokumentace fondů památkové péče, pro terénní výzkum a archeologii v českém prostředí jako certifikovaná metodika zcela zásadní význam. Kniha kodifikuje základní požadavky na zodpovědnou fotografickou práci v oblasti památkové péče a archeologie napříč několika fotografickými obory, a je tedy určena jak pro terénní pracovníky, tak pro pracovníky EDIS (Evidence, dokumentace, informační systémy) a Územní památkové správy, včetně vedoucích řídicích pracovníků, kteří tuto práci koordinují a řídí. Vedle každodenní náplně mnoha odborných pracovníků památkové péče a historiků umění, etnologů a archeologů tvoří digitální fotografování součást aktivit mnoha nadšenců z řad široké veřejnosti a ti rovněž mohou někdy zasahovat do zájmové památkářské sféry.

Hned v úvodu práce je konstatován onen „dvojí charakter nároků na náplň fotografie ve službách vědy“, tedy jak využití fotografických snímků jako co nejpřesnějších záznamů (mnohdy svou hodnotou oceňovaných jen specialisty), tak jako dokumentů, které přinášejí jasnou a srozumitelnou informaci širokému publiku. Což právě komplikuje fakt, že fotografický záznam obrazu skutečnosti se stal tak široce využívaným (až zneužívaným) nástrojem. Publikace se logicky soustředí na první oblast, v níž jde o využití digitální a digitalizované fotografie pro vědecké účely v památkové péči, je nicméně bohatě využitelná i pro skupinu popularizátorů vědy. Řadu cenných informací a výjimečných příkladů v knize naleznou ovšem i běžní amatérští fotografové zajímající se o památky.

Kniha je psána čtivě, srozumitelně, obsahuje množství názorných fotografických ukázek. Je i polygraficky na skvělé úrovni. Po rozboru současného stavu na úseku fotodokumentace památek pro vědecké účely logicky ve stavbě knihy následuje oddíl Parametry fotodokumentace památek a výběr fotopřístroje, kde se zároveň osvětluje podstatné základní pojmy od RAW a JPEG po například optickou hustotu. Následuje tematické jádro publikace, vlastní praktická část, kde se probírá vše od reprodukcí plochých předloh po dokumentaci architektury. Oddíly Fotografie a archeologie a Operativní fotodokumentace se poté věnují pracovní fotodokumentaci v terénu. Velký význam má také závěrečný pracovní oddíl s názvem Digitální zpracování analogové fotodokumentace. V oblasti skenování klasických předloh se totiž snad v největší míře

setkáváme s prací velmi problematické kvality, a ač se jí mnohde věnuje mnoho energie, výsledky bývají někdy tristní. Vzhledem k fyzikálně-chemické podstatě klasického fotografického záznamu, který z muzejně-archivního hlediska má omezenou životnost, je významným úkolem současné generace, na sklonku éry klasického „mokrého“ analogového fotozáznamu se vypořádat s historickým fotografickým odkazem. Ten je nepochybně součástí kulturního dědictví společnosti. Zodpovědná digitalizace totiž může mít i jistý konzervační charakter daného stavu obrazu a je tedy vskutku na současné generaci, jak s tímto dědictvím naloží. Aby se tak činilo profesionálně a zodpovědně, k tomu významně napomůže recenzovaná publikace.

Pavel SCHEUFLER